

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło Uđruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtak pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 40.— Din, za naročnike v inozemstvu 60.— Din letno.
Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 Din za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 25 Din.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 1 Din.
Inseratni davek posebej.

Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Stari idealisti...

V takih razmerah vzdržati — kakor so današnje — in izpolnjevati svoje poklicne dolžnosti, že to je mnogo. A poleg poklicnih dolžnosti si nalagati še kopico nič manj napornega, a za to tem bolj ne-hvaležnega dela zunaj šole v prosvetnih, političnih in gospodarskih organizacijah to zamore le tisti, kateri še ni izgubil prav zadnje iskricke upanja v izboljšanje razmer, kateri še ni utonil v povojni mlakuži, ki je še vedno in vedno, kljub ostri besedi na jeziku — star idealist v srcu.

In takih idealistov je, hvala Bogu, še mnogo med nami; neprimerno več, kakor pa po drugih stanovih. Jada nam majka vsem skupaj, ako bi tega ne bilo. To pa nikakor ni zasluga nas samih, ampak je tesno spojeno z našim poklicem, ker imamo vsak dan pred seboj žive duše, katerih še ni docela pokvarilo sedanje življenje. Zato delamo, delamo več kakor kedaj popreje, ker se zavedamo, da more le nov, nepokvarjen in po vojnih in povojnih razmerah neokuzen rod ustvariti raj iz naše velike, ujedinjene in svobodne domovine čeprav se sedaj trudi prav mnogo domačih in tujih naših skupnih sovražnikov napraviti iz tega lepega in bogatega koščka zemlje, kjer ima v slogi in ljubezni še devetkrat toliko ljudi dovolj dela in jela, pravi prvacati pekel.

Naravno pa je, da ima vsaka stvar svoje meje in jih mora imeti tudi naš idealizem. Stroj proizvaja energijo, dokler ga kurim, svetiljka gori, dokler je v njej gorivo in človek proizvaja telesno in duševno delo le toliko časa, dokler ima moči. Proizvaja pa to delo tudi tako, kakor mu pripušča razmere in moči. Še roko-delec skazi svoje delo, ako med proizvajanjem misli na drugo. Kako morete zahtevati od duševnega delavca, da bi vzorno opravljal svoj posel, če se zaveda vedno in povsod, da njegova družina poginja lakote, da je bosa in razcapana? Kako hočete zahtevati od učitelja, da bo navduševal sebe in mladino za narod in državo katera ga upropaščata? In vendar se to godi ravno pri učiteljstvu zato, ker je še vedno stari idealist. Pač pa je drugo vprašanje, kako dolgo bomo mogli še tako delati, kako daleč še segajo njegove moči. Kakor vsa znamenja kažejo, je na

koncu s svojim idealizmom, ker je na koncu s svojimi silami.

Kljub vsemu optimizmu in kljub vsej idealnosti pa nikakor ne smemo izgubiti izpred oči realnih tal in razmer. Ali je samo goli slučaj, ali pa je že v tem sistem dejstvo, da takozvani naši »pri-jatelji« — politični — ne uredijo našega materialnega stanja in pravnih razmer, dokler imajo moč. Kadar pa nimajo te moči, pa itak ne morejo. Tako je bilo svoj čas na Kranjskem, ko so napredni elementi prepustili deželno upravo SLS ne da bi bili za časa svoje moči uredili gmotno stanje učiteljstvu, svojemu najjačjemu stebru. Pozneje so urejevali to vprašanje nasprotniki učiteljstva in uredili seveda tako, da je bilo njim prav in njihovim pristašem. Ta igra se ponavlja v Beogradu. »Naš« je bil prosvetni minister, »naš« finančni minister, »naš« ljudje so imeli odločujočo besedo na merodajnem mestu, in sedaj naj povoljno uredijo naše vprašanje — radikalci.

Ali ni to ironija! Gotovo je, da so razmere neznosnejše od dneva do dneva. Istotako pa je gotovo, da so bile neznosne že lanske pomladi! Ali nismo res žoga, s katero se stranke igračkajo? Ako je bilo tudi že vse sklenjeno oglašil se je »naš« finančni minister in dejal, da nima pare. A za druge izdatke je bilo pare dovolj.

To je gmotna stran našega stanja. Prav nič boljša ni moralna. Imeli smo »svoje« višji šolski svet in ta korporacija je imela zopet »svoje« ljudi in stike na merodajnih mestih v Beogradu, imeli smo »svojega« šefa oddelka za uk v Ljubljani. In vendar: zlasti lansko leto so se dogajala taka presenečenja na polju šolske uprave prosvetni proračun, da je človek kar strmel, kje in kako je to možno. Zato ni čuda, če se nas vseh polašča sedaj obup. Zakaj, če nam ni dal »prijatelj«, kako nam bo dal »nasprotnik«. Zdi se mi, da smo preveč molčali svoj čas ravno v tem oziru in se preveč zanašali na obljube »svojih« ljudi. Ako bi bili delali tako z nami »drugi« ne pa »doma-či«, gotovo bi bili glasnejši.

V delno opravičilo nam velja žalostno dejstvo, da je bilo v vseh drugih stanovih duševnega proletarijata prav tako,

če ne še slabše. In prav tako žalostno dejstvo je, da je danes javno nameščenstvo brez vsake energije in da ni zmožno niti najmanjšega odpora — skupnega namreč — pa če se mu razmere še za 50% poslabšajo. Razmere so ga ubijale sistematično in ga tudi ubile. Hodimo bosi in raztrgani ter trpimo s svojimi družinami skrajno pomanjkanje in k vsemu temu malo zabavljamo na obstoječe razmere: to je vse!

Kje in kakšen izhod naj najde javni nameščenec, predvsem pa učiteljstvo, iz tega telo in dušo naravnost ubijajočega kaosa. Zakaj razmere in položaj je tak, da ne pomaga prav nič vse jadikovanje, vse številne resolucije, peticije, protesti in kar je še podobnih besed. O tem smo si lahko na jasnem, kljub vsemu idealizmu. Če smo po veliki sokrivdi »prijatelja« zašli v močvirje, ne bode nas iz gole krščanske ljubezni in usmiljenja reševal »neprijatelj«. Tisti, ki so nas vladali, oziroma vladajo še, dobro vedo, da so vse naše besede prazne. Verjamejo, da nam ni poslano z rožicami, a se tudi zavedajo, da je v nas zamrl tekem časa vsak od-nor, ki bi zamegl škodovati vladajočim. Kaj tedaj?

Predvsem ločimo vedno in jasno dva pojma: država in vlada, svoboda in suž-nost. Dandanes se niti pri inteligenci navadno ne loči prvih dveh pojmov. Ako

bomo jasno ločili državo od vlade, bode nam ostala živa še zadnja iskrica upanja v boljšo bodočnost. Bode nam ostala še zadnja trohica vere v lastno moč in možnost izboljšanja in ozdravljenja razmer. To bode pa nam zopet rodilo in poživilo omrtvelo ljubezen do dela za boljšo bodočnost. Zakaj neizpodbitna resnica je, da je ravno v teh časih, ko vse obupuje, tarna, zabavlja, pa drži križem roke, naj-bolj krvavo potrebnih na vseh koncih in krajih — dobrih delavcev. Zdi se mi, kakor da nam hočejo razburkani povojni valovi razmer odnesti edino, kar še imamo in za kar smo trpeli preganjanje in so nas vlačili po ječah, za kar so umirali ti-soči in tisoči naših bratov, za kar je po-kalo srce našim materam in mladencam, naš skupen dom. Valovi butajo vanj od vseh koncev in krajev ter ga hočejo do-cela uničiti. Ali bomo tudi mi samo stali in gledali, kakor delajo drugi? Ali ne bo-mo zastavili, četudi zadnjih svojih moči, da rešimo svoj dom pogibel?

Nekaj pa lahko povemo na ves glas: Ako se posreči ohraniti in urediti naš ko-maj potrojeni skučni dom, bode to v prvi vrsti zasluga — jugoslovanskega učiteljstva.

Ločitev pojmov »država« in »vlada« je eno! Drugo pa je: okleniti se stanovske organizacije, strniti vrste do zadnjega moža. Toda o tem prihodnjič — Hren.

Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)*

(Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU »Naloge učiteljske organizacije v ujedinjeni domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev«, podan na državni učiteljski skupščini v Sarajevu, 1. 1922.)

PRVI DEL.

ZAHTEV IN NALOGE NOVEGA ČASA.

Velika in dolgotrajna svetovna vojna je, temeljito spremenila prejšnji sistem v mnogih državah in pri mnogih narodih, tako tudi pri nas. Tudi pri nas so po končani vojni izpremenjeni

* Resolucije, sprejete k referatu v Sarajevu se glase: 1. Neobhoden je potrebno, da izde-la jugoslovanska učit. organizacija svoj načelni program. 2. Ta program naj se izdela s kolektivnim sodelovanjem vsega učiteljstva. 3. Za izvedbo tega programa, čim bo izdelan, naj se po-oblasti širji glavni odbor, da ga sankcionira in prevzame dolžnost njegove izpeljave.

temelji naših dotedanjih državnih in nacionalnih razmer; nastala je nova doba v našem držav-nem in nacionalnem življenju. Iz novih razmer in potrebo so vznikne nove naloge za vse faktor-je, ki vplivajo na naše državno in nacionalno življenje. Iz takega stanja je potekla potreba, da se vsi ti vplivni činitelji na državno in nacionalno življenje pred vseno dobro orijentirajo, da do-bro spoznajo in pravilno shvatijo vse razmere, potrebe in zahteve novega časa in da z obzirom na vse to postavijo in določijo svoje zadače, opredelijo program svojega dela in določijo me-to-de (taktiko) dela za izvršitev svojih postavljenih nalog. Zaradi tega stoji v tej prehodni dobi vsi na naše državno in nacionalno življenje vpliva-

LISTEK.

DR. STANE RAPE:

Podmladek »Rdečega križa«.

»Kakor se Indijanec z Orinoka pobarva predno zapusti svojo kol-bo, ne zato, ker pričakuje od tega neposredne koristi, temveč, ker bi se drugače sramoval iti med svoje; prav tako se polaga velika pažnja na »vzgojo« modernega otroka, ne zaradi globoke notranje vrednosti vzgajanja, temveč iz bojazni, da bi »nečiviliziran« izgubil ugled v javnosti.«

(Po H. Spenzer-u: »O vzgoji«.)

Iskal sem izraza čustvu neugodja, ki me je spremljalo neprestano odkar se je pričela tretji-rati med nami naloga »P. R. K.«, pa se mi zdi, da bi na noben način ne bil zmožen plastičneje ilustrirati tega čustva, kakor z uvodnimi beseda-mi. Nimam namena odrekati »raison d'être« praksi »Podmladka«, ki se skuša zasidrati tudi

med nami, želim le podati istinito sliko njenega vpliva na mladino in šele na podlagi proučava-nja izreči končno sodbo.

Tudi ne bom posegel daleč nazaj v preteklost, saj smo si v tem že vsi edini, da pri prvih korakih, ki jih je napravila imenovana organiza-cija v našem kraju nismo pokazali baš velike spretnosti v praktični izpeljavi njenih nalog, za-to pa hočem tem odločneje pojasniti nove po-skuse, ki slone deloma na stari izpodleteli prak-si, deloma na »novih« postavkah.

Odkrito priznavam, da sem prav do pred-kratkim mislil, da izgubljam ogromno časa z brezplodnim razmišljanjem o nam primerni or-ganizaciji podmladka, saj sem se vračal k tej mi-sli bolj zaradi tega, ker sem, če se smem tako izraziti, čutil pogrešenost dosedanjega postopka, nisem si pa znal prav odgovoriti, kako si zamiš-ljam sam njegovo delo. Z velikim zanimanjem sem tedaj čital članek dr. Leopolda Poljanca: »Naraščaj Rdečega Križa« v »Sl. N.« in »U. T.« In to tem bolj, ker sem upal, da mi bodo dani če ne rešitev pa vsaj migljaji odnosno novi vidiki za rešitev problema, ki me je naravnost mučil. Ne bo odveč, če se s temi vrsticami pečamo ne-koliko dalje časa. Ves članek moremo reducira-ti na dve točki, ki mu ležita predvsem na srcu in to:

1. »P. R. K.« v kraljevini S. H. S. poslana lahko zlasti most, ki zveže razdvojenega tabora — dom in šolo.

2. »Igra za zdravje« postane brez vsake usiljivosti važna institucija velikega vzgojnega in uravnega pomena, posebno za vzgajanje k altruističnemu čustvovanju.

Oglejmo si vse po vrsti!

Znana in neovržna je resnica, da je vzgoja mladine predvsem zavisna od sodelovanja dru-žine in šole. Prav tako pa vidimo, da v današ-njih časih medsebojna vez čim dalje izginja, ta-ko, da preostaja šoli bistven del vzgajanja, med tem ko družina stoji ali pasivno ob strani, ali pa celo razkrajalno vpliva na vse delovanje v vz-gojevališču. Moderna rodbina namreč, ki naj predstavlja izrazito zajednico in, ki s svojim brezmejnim zaupanjem člana do člana ter s svo-jo težnjo, si koristiti medsebojno, tvori takore-koč temelj vzgajanja k socialnemu čustvovanju, ta rodbina je v razkroju. Boj za vsakdanji kruh krši in razdira še ono malo vezi, ki je ostala iz preteklosti. Oče in mati se trudita v tovarnah, deca pa zanemarjena gubi čas v slabih družbi in zahaja na stran pota. Ni tedaj čuda, če se vedno pogosteje pojavljajo klci po zopetni vzpostaviti rednih in dobrih medsebojnih odnošajev obeh

vzgojnih faktorjev, vprašanje je le, ali so ti klci in pa nasveti, ki so pogosto z njimi v zvezi, iz-vedljivi ali ne.

Razvoj družbe in z njo vseh njenih usta-nov je po mojem prepričanju že tako daleč pre-segel, ono prvotno idealno stanje medsebojnega delovanja šole in družine in socialne razmere so zasekale med obe tako globok prepad, da se mi zdi danes nemogoče vrniti se k izhodišču. Narava se v svojem delu nikdar ne vrača in ne popravlja, mi pa, ki smo njen del stojimo pod istim nepremagljivim vplivom vesoljnega razvo-ja, ki nam pač odpira pot v bodočnost, a nam brezobzirno zastavlja povratek v preteklost. Ni naša naloga izgubljati energijo v brezplodnem iskanju tistih vzvodov, ki bi zaustavili tek časa, mi moramo najti nove smeri, nova pota, da vsaj, če že nismo zmožni priklicati idealnega položaja nazaj, nadomestimo težko izgubo. Ne trudimo se tedaj, da zgradimo »zlat most«, ki naj zveže raz-dvojenega tabora — dom in šolo, ampak glejmo, ka-ko bomo pojačali vzgojni vpliv šole, ki je v naših rokah. Kako? Morda baš s »P. R. K.«, a o tem pozneje. Vodi naj nas le zaupanje v »zakon raz-voja«, ki nas pelje od agregata do sistema, od primitivnega k polnemu, pa smemo biti uverjeni, da bomo našli tudi iz dandanašnjega kaosa osvo-bodilen izhod. (Dalje prih.)

joči činitelj pred mnogimi, velikimi in važnimi nalogami. Od tega, koliko se bodo ti vplivajoči činitelji spoznali in novih razmerah, v koliko bodo znali zapopasti in razumeti zahteve novega časa, zavisi vse bodoče življenje naše nove ujedinjene države in naše nacije.

Uk in vzgoja mladega narodnega naraščanja sta bila povsod in vedno velike važnosti za državno in narodno življenje, ali drugače rečeno: uk in vzgoja mladega narodnega naraščanja je bilo vedno in povsod prilagojeno nacionalnim idealom in državnim nalogam. Zaradi tega spada med vplivne činitelje za življenje in razvoj države in naroda tudi narodna šola in narodno učiteljstvo. Toda naše posebne državne in nacionalne razmere proročajo, da ima odgoja mladega narodnega naraščanja v naših narodnih šolah posebno veliko važnost, večjo kot pa v mnogih drugih državah in drugih narodih. Vseled tega zavisi bodoči obstoj in razvoj naše nove in ujedinjene države in nacije v mnogočemu od tega: koliko se bodo orientirali ali naši prosvetni delavci, odgojitelji in učitelji naše narodne mladine v teh novih razmerah in koliko bodo dobro shvatili zahteve novega časa in z ozirom na to uravnali tudi smernice svojega dela.

Ker žive odgojitelji in učitelji narodne mladine in delujejo v vseh delih naše nove države, imajo tudi priliko opazovati celodnevno mnogo pojavov, v katerih se silno izraža plemenski čut, pokrajinski patriotizem in separatistične težnje; in vse to dokazuje, da pri nas v resnici še ni pravega nacionalnega edinstva, in da se mora isto šele ustvariti.

NACIONALNO UJEDINJENJE.

Junštvo vojske in diplomatska modrost sta stvorila samo naše državno ali samo teritorialno edinstvo, toda ustvaritev našega nacionalnega edinstva ni v njuni moči. Nacionalno ujedinenje ne more izvršiti ne vojska, ne diplomacija, ne policija; to se ne more utrditi niti z državno ustavo niti s kakršnimi proglašili in proklamacijami. Ujedinenje se more izvršiti samo z dobro šolo in odgojo mladega narodnega naraščanja v narodni šoli, ker se samo z dobrim poukom in odgojo mladega narodnega naraščanja more doseči, da zamro pokrajinski patriotizem in plemenski čut ter separatistične težnje v poedinah pokrajinah, in da mesto plemenskih teženj zavladata nacionalna zavest in narodni čut, namesto pokrajinskega patriotizma pa splošna ljubezen do cele ujedinjene domovine tako, da se vsi počutijo v nji ne samo kot podaniki ene države, ampak kot sinovi enega naroda.

To je v sedanjih naših državah in nacionalnih razmerah prva, največja in najvažnejša naloga narodne šole, vzgojevalcev in učiteljev naše narodne mladine, kajti dokler se ta naloga navadno šole ne izvrši, do tedaj ne more stati naše državno ujedinenje na čvrstih temeljih.

DRŽAVNA IDEJA IN DRŽAVLJANSKA ZAVEST.

Druga, ravno tako važna naloga, ki tudi poteče kot zahteva novega časa in ki ravno tako spada v delokrog narodne šole, vzgojitelja in učitelja narodne mladine, je delovanje in vpliv na razvoj in širjenje domorodne zavesti, katere tudi ni v dovoljni meri v vseh pokrajinah in vseh panogah našega naroda.

Naša nova ujedinjena država je postavljena na demokratskem temelju, toda velik del našega naroda je živel in se vzgojil v državah z najbolskimi ureditvami. Prvo in temeljno načelo vsake demokracije je načelo narodne samoprave.

Toda zelo težko je uveljaviti in izpeljati v državi, kjer v masi naroda ne vladata dovolj narodna zavest in razumevanje pomena narodne samoprave, ker take narodne mase podležejo lahko nevedoma vplivom škodljive propagande in padejo vsled tega lahko iz svobode v anarhijo, iz te pa v reakcijo.

Najboljši jezik tem in takim kvarnim vplivom za pravilno življenje in razvoj države in naroda je pa izobrazba širokih narodnih mas.

Kjer se pred podelitvijo velike politične svobode in državljskih pravic ni izvršila izobraz-

ba najširših narodnih mas morda zato, ker se to ni moglo, se mora sedaj zastaviti vse sile, da se uživanje politične svobode in državljskih pravic ter izobrazevanje najširših narodnih mas vršita vzporedno, da se na ta radikalni način poleg drugih preventivnih ukrepov preprečijo in onemogočijo nezaželeni in mogoči neredi, zmešnjave in potresi v državi, kar ovira mir in pravičen državni razvoj.

KULTURNO UJEDINJENJE.

Tretja važna zahteva novega časa, ki spada med naloge narodne šole in vsled tega tudi med dolžnosti vzgojiteljev in učiteljev mladine, je vpliv na ustvaritev in širjenje duševne in materialne duševne kulture.

Veliki del našega naroda je preganjala zgodovinska usoda, da mu je premagovalec uničil staro nacionalno državo in staro kulturo, nesrečni zemljepisni položaj pa mu je izročil še nesrečnejšo dolžnost, da je moral cela stoletja odbijati napade od zahoda na zahod in od zahoda na vzhod. Posledica tega je bilo, da so se razvile v tem delu našega naroda lepe vrline: viteški čut, junaštvo in požrtvovanje za domovino, torej vrline, katere se morejo primerjati samo še z onimi v stari klasični zgodovini starih Grkov in Rimljanov, in s katerimi vrlinami je ta del našega naroda navdušil cel svet. Ta del našega naroda se tedaj lahko ponaša s svojimi lastnostmi; on se more ponašati tudi s tem, da so iz njega izšli vsi veliki pokreti za naše osvobodjenje in ujedinenje; toda od vseh teh vrlin se ne more ujeti v ekonomskem smislu. Osvobodjenje in ujedinenje se ne smeta smatrati za poslednji cilj naše nacije, temveč za izvojevanje najvažnejših in najpotrebnejših predpogojev za uspešno kulturno razvite in napredovanje.

Po končanih bojih za naše osvobodjenje in ujedinenje mora nastati era intenzivnega dela na kulturnem razvoju in okrepitevi našega naroda, da bi se vsi deli našega naroda v čim krajšem času izednčili v kulturnem pogledu z drugimi narodi, ki so imeli boljšo zgodovinsko usodo in katerih kulturni razvoj ni bil oviran z ničemer. V mednarodni tekmi hiti vsak, da čim prej doseže svoj cilj. Ta tekma se vrši s strašno brzino; tu nihče nikogar ne čaka, in gorje tistemu, ki je počasen, ker njega hitrejši pogazijo.

Velik del našega naroda poseduje divne kraje, ki jih je narava obdarila s krasnim podnebljem in z vsemi drugimi dobrotami, toda te divne pokrajine pokriva gosta tema neznanja, ker velik del našega naroda blodi še kot po mraku ter se na vse načine muči in trpi. Vse svoje posle, od katerih živi in od katerih daje Bogu kar je božjega in kralju kar je kraljevega, izvršuje še primitivno brez kakšnega znanja in razumevanja; toda narod, ki opravlja posle, ki ga preživljajo, brez dovoljznega znanja in razumevanja, se ne more nikdar dvigniti do pravega blagostanja. Ogromna je tedaj razlika v tem pogledu med kulturno mlajšimi in kulturno starejšimi, ker dočim so prvi sužnji prirodnih sil, so te prirodne sile drugi obvladali in jih vpregli, da jim služijo.

Za kulturni razvoj in pospešitev naroda je potrebno tedaj znanje in razumevanje, toda to potrebno znanje in razumevanje, brez katerega ne more biti narodnega blagostanja, se doseže le potem izobrazbe narodne mladine v narodnih šolah, kajti: »Kdor se mlad uči, se star ne muči«.

Tako se tedaj morajo razumeti zahteve novega časa, naloge narodne šole in dolžnosti učitelja narodne mladine, ki pa niso niti majhne niti lahke. Te velike in pomembne zahteve se morajo izpolniti, zato mora tudi narodna šola odgovarjati vsem tem nalogam, kajti ako jim ne odgovarja v polni meri, ni vredno niti da obstaja niti da se jo vzdržuje. Narodna šola bo morala izvrševati vse svoje naloge samo tedaj, ako se bo pri izvrševanju teh zahtev hodilo po dobro zasnovanem in utrjenem načrtu in sistemu; ker delo, ki se ne izpelje po določenem načrtu nikdar ne obrodi zaželenih rezultatov. (Dalje prih.)

Pristopite k „Jugoslovanski Matici“!

greh zoper tendenco poenostavljanja jezikovnih izrazil, če uvedemo v knjižne ta znak. Po vsestranskem preudarku sem namreč prišel do nučnega prepričanja, da je tak znak edino sredstvo ki nam omogoči, da otroka naučim zahtevane izgovarjave. In ta črka, če bi jo uvedli v svoje knjižne, pravzaprav niti ne bi bila črka, temveč samo za elementarni razred veljavno optično ponazorilo za ono, česar drugače otrokom ne morem dopovedati. To je moje mnenje ki bi ga povdaril še s tem, da opozorim na Polake ki imajo tudi trojni l in celo posebne znake za, na jim ne bride na misel, da bi jih odpravili.

Preidem k novi točki: kakšen namen ima naredba? O tem naredba molči. Pa sklepajmo sami. Da je upravičena, o tem menda nihče ne dvomi.* Saj me je skoro sram da ponavljam tisti citat iz Cankarja: ... »jedna jedelj pomaranča in še jed-

* Ravno danes, ko prepisujem koncept, berem, da so tov. Jamšek, Bregant, Bohinc in Drnovšek iz brežiško-sevniškega okraja predlagali naj se sistira. Morda koga spreobrnem.

Ferjalni Savez učiteljstva.

—f Učiteljski Ferjalni Savez. (Iz seji pododseka F. S. UJU Poverjenštvo Ljubljana). Pripravljalni odbor uč. Ferjalnog Saveza (tovariši Fegic, Jedrlinič in Šeme iz Ljubljane, Mrovlje — Ve-Eke Lašče, Zor — Trebelno in Pirnat — Novo mesto) je imel v nedeljo, 25. februarja ob 10. uri dopoldne v Učiteljski tiskarni sejo, kjer se je sklenilo, da se pozove potom okrožnice vsa okrajna učiteljska društva k pristopu v uč. F. S. Okrožnica bo vsebovala tudi kratko navodilo glede ustanavljanja podružnic F. S. pri okrajnih učiteljskih društvi. S sestavo okrožnice so se pooblastili tovariši Fegic, Jedrlinič in Šeme. Pravila F. S. in poslovnik se morajo še razmnožiti in sledi najkasneje v 14 dneh. Obenem se naprosi preko ljubljanskega poverjenštva UJU centralo UJU, da posreduje preko ministrstva prosvete pri ministrstvu s obsežnejšo za dovoljenje četrt vožnje posebnim učiteljem-ferjalcem ali vsaj samo po dvema. — V Ljubljani se čimprej ustanovi podruž. uč. F. S., katera si izvoli odbor, ki bo posloval do 1. skupštine F. S. tudi kot glavni (pokr.) odbor uč. F. S., to pa zato ker je poslovanje odb. čigar člani so raztreseni po vsej Slovenji, radi pogosto potrebnih sej zelo otežkočeno ter zvezano z velikimi stroški, ki bi obremenilo ljub. pov. UJU, oziroma pozneje pokr. Pov. uč. F. S. v Ljubljani. Vsi predsedniki P. uč. F. S. pa tvorijo njegov širši svet, ki zboraže — če je mogoče — o priliki skupščine UJU o velikih počitnicah. — Dokler ne pride ljubljanska podr. F. S. kot pokrajinsko Pov. uč. F. S. do svojega denarja, nosi njegove stroške ljubljansko poverjenštvo UJU. Takoj po ustanovitvi ljubljanske podružnice F. S. se bo pričelo z nabiranjem dobrotnorov F. S. po Ljubljani. — Pri okrajnih uč. društvi ustanovljene podružnice F. S. naj se javijo kar direktno na Glavno Poverjenštvo Ferjalnog Saveza v Beogradu. II. beogr. gimnazija ki jim pošlje vse potrebno; sporoče pa naj svojo ustanovitve tudi v Ljubljano tovarišu Šemetu, ki jih bo vodil v evidenci in posređoval z Glavnim Pov. F. S. dokler se v Ljubljani ne osnuje pokrajinsko poverjenštvo uč. F. S. Čigar posel bo posle to. — Prvo podružnico uč. F. S. ki šteje že okrog 40 članov, je ustanovilo okr. uč. društvo v Novem mestu 10. februarja t. l. Predsednik je tovariš V. Pirnat. Temu vzhledu slede gotovo vsa okrajna uč. društva v Sloveniji in to najkasneje v marcu, ker se članarina v vsakim mesecem za 1 Din zviša, junija skoro podvoji, pozneje pa je pristop za leto nemogoč. — Pirnat V.

—f Glasnik Ferjalnog Saveza. Izšla je druga in tretja številka. Vsebinska je zelo informativna. Poleg drugega ima tudi okle jugoslovanskemu učiteljstvu in poročila o našem tozadevnem gibanju.

Iz Jugoslavije.

— Zopet nov udarec. Finančni minister je v sporazumu z ministrom za notranje stvari izdal naredbo, ki določa ureditev krajev in drugi in tretji draginski razred. Za Slovenijo se je določilo, da pridejo v drugi razred vsa mesta in vsi oni kraji, kjer se nahajajo okrajna glavartva, vsi ostali kraji se uvrstijo v III. razred. Naredba velja od 1. marca. Predloge, da se upoštevajo tudi veliki industrijski kraji, nadalje kopališča in pa žalski kraji v obmejnem teritoriju, ki vsi sicer

formalno ne nosijo imena mest, pa imajo povsem mestni značaj in težje prehranjevalne in življenske razmere, je finančni minister odklonil. — S tem odlokom so posebno udarjeni prosvetni delavci (učitelji) v obmejnih krajih, kjer naši ljudje zaradi nacionalnega in državnega nasprotstva do nacionalne šole in učiteljstva dobe le, če življenjske potrebe drago plačajo in preplačajo. Znano je, da zaradi tega ni dobili za ta mesta niti kompetentov. Toda naša vlada, opozorjena na to gre preko tega, ni ji mar za državne interese, ni ji mar za nacionalne interese, pri njej je glavni birokratizem, po katerem vlada — čeprav državi v škodo.

— Državna sramota — naše plače in naš boj za kruh. V petek, 2. marca so imeli zastopniki ljubljanskih oorganizacij državnih nameščencev in železničarjev sestanek, na katerem so ugovorili: 1. izenačenje draginskih in stanarinskih doklad, ki stopi za državne nameščence v veljavno s 1. marcem, obsega tako neznatne poviške da o omiljenju bede ne more biti govora, tem manj ker se nova opredelitev draginskih razredov ne sklada z draginskimi razlikami v posameznih krajih in conah, ker so podružniške in služiteljske kategorije od stanarinskih doklad izključene in ker maksimiranje rodinskih doklad ni odpravljeno, temveč je v neznatni meri ublaženo. 2. Železničarjem vlada ni dala niti tega malenkostnega izenačenja. Za 22. februarja zanje predvidena seja finančnega odbora je bila odložena. Železničarji smatrajo tako postopanje vlade za izigravanje. 3. Združene organizacije enodušno protestirajo proti omalovaževanju svojih upravičenih želj in zahtev. Osnova se je permanentni akcijski odbor z nalogo, da doseže z vsemi organizacijami v državi sporazum za najresnejšo akcijo v najbližji bodočnosti za izdatno zboljšanje gnotnega položaja vseh aktivnih in upokojenih državnih in železniških uslužbencev in delavcev. 4. Razen te akcije pa ukrenejo železničarji še posebej takoj resne mere in korake za to, da izvede vlada tudi zanje brez vsakega odlašanja izenačenje draginskih in stanarinskih doklad. — Združene organizacije apelirajo na vso javnost, da bi upoštevala nevzdržnost položaja obubožanih nameščencev in jih v njihovem stremljenju podpirala. — Akcijski odbor.

— Vprašanje. V skrbi sili, bedi in obupnosti se nahajajoče učiteljstvo brez stranskih dohodkov in premoženja, prosi vlnudno pojasnila v zadevi nam že pred 5 meseci obljubljenih, a doslej še ne nakananih poviškov draginskih doklad, da se tako kruto prizadeto učiteljstvo ve vbo-doče ravnati, ali mu je sploh še obstoj v Jugoslaviji zasiguran ali ne. Če država misli redukcijo učiteljev izvesti z izstradanjem v posmeh drugim stanovom, naj se to takoj objavi, da si učiteljstvo poišče primerne in bolj hvaležne službe, ker dosedanja plača učiteljev še niti ne dosega plače navadnega dninarja. Kakšno stališče bodo zavzele druge države napram Jugoslaviji v tem oziru? — Izpod Pohorja.

— Draginja in naše plače: Listi so prinesli sledečo statistiko, ki nam kaže jasno poslabšanje našega gnotnega stanja:

	1920	1923	
sluga	1660	3280	97%
poduradniki	1780	3760	111%
Uradnik XI.	1920	5000	160%
Uradnik IX.	2120	5880	178%
Uradnik VII.	2340	6920	196%

Naredba štev. 7817.

(Konec.)

Sem z obema rokama za ta predlog, saj je popolnoma upravičen in bodo tudi pravopisni zvezki potem pol manj rdeči. Ampak s fonetičnim pravopisom o Slovincih je križ, da se bogu smilí. Naredba ne govori o njem nič... Naredba govori samo o l-u ki ni l, in ki dobimo iz n ega u, ki ni u... Pač pa govori — če se ne motim — druga naredba, da je v šolah rabiti Levčev pravopis... ki pa je vse drugo, samo ne fonetičen. Mogoče bi višji šolski svet dal inicijativo, da se določi in uvede nov, fonetičen pravopis, Levčev pa, ki ne odgovarja več našemu času in njegovim zahtevam, da se odpravi... Saj ne maram kratiti Levcu njegovih zaslug, on je svojo nalogo rešil častno, saj nas je združil za celo vrsto let — ampak današnje razmere so druge in drugačne... Ne boite se revolucije, imeli in preživeli smo hitre več in še hujših... Začeti je treba!

Dokler pa tega novega pravopisa nismo dobili velja stara naredba. Da se povrnem k stvari! Mislim, da bi ne bi

na jedelj pomaranča... ki so ga zadnji čas že banalno tolikokrat pogreli. Ampak kot se je Cankarju zdelo tako izgovarjanje smešno in glupo, tako mu mora pritrčiti vsakdo, kdor ima le količkar zdravega in nepokvarjenega jezikovnega čuta, da je taka izgovarjava gotovega dela naše »intelligence«, nenaravna, prisiljena in neokusna. Stran torej z njo. Če bi hotel cepiti dlako, bi seveda našel tudi v naredbi stvari, ki bi se z njenim duhom ne strinjale. Ampak izjemno pravilo samo potrauje.

V zadnjem lanskem »Popotniku« berem str. 192, kako je učitelj Prlek učil izgovarjavo l kot v in kako mu je žalostno spodletelo. Tisti šalivec je apostrofiral naredbo, obenem pa — najbrž nevede in nehoti — potrdil, da je skušala zadostiti naši potrebi. Gre zato, da se dialektiki kolikor mogoče ena bolj nivelirajo med seboj. Naš vrli Prlek in pa n. pr. Kraševac, oba zavedna in trdna Slovenci, bi se najbrž precej težko sporazumela med seboj. Če pa gresta po sredi, t. i. da govorita govornjeni književni jezik, kot ga zahteva naredba, (upoštevaj poleg moderne vokalne redukcije!), bosta sicer žrtvovala

la nekaj od svojega narečja ne bo ju pa več motil vzhod in zahod. Ne recite, da ni mogoče. Saj ni še nihče začel! Hoteti in delati je treba, ne pa vreči puško v koruzo, če do jeseni ne bo opravljeno. Šola bo omogočila, da bo postala ona žrtev njuna skoro neopazna.

V širšem krogu predstavlja ta zahteva po enotnosti seveda tudi jezikovno približanje Hrvatov in Srbom. To zblizanje pa, imejte že o njem kakršnekoli nazore, — nikakor ni tako silno enostavno, kot si ga je zamislil celjski romantik dr. Novačan. On e sicer jezični in jezičen doktor, ni pa doktor jezika, pa je naredil kar takole: Vzel je slovnico, jo odprl ravno na tisti strani, kjer so našete glagolske vrste, odbil glagolskim oblikam v I. os. ednine obrazila in jih nadomestil z o. N. pr.: veroval — verovao, zaničeval — zaničevao, kidal — kidao, lagal — lagao, nosil — nosio, držal — držao, gorel — goreo, lezel — lezeo, nesel — nesao, ozebel — ozebao, vzel — uzeo, gnif — gnio itd., itd. Prezrl in zavrgel pa je vso resnično govorico narodovo, ves historični razvoj in vse skup in postavil svoj slovenski Esperanto na edini argument.